

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

(аналітична записка за результатами Першої міжнародної науково-дискусійної платформи “Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія”, Тернопіль, ЗУНУ, 8 січня 2026 року)

Виклики технологічної революції 6.0 сформуvalи складну площину пошуку нових підходів до забезпечення прозорості, підзвітності й ефективності управління ресурсами на рівні держави та громад, а також підприємств та організацій різних організаційно-правових форм і форм власності. Динамічний розвиток цифрових технологій, автоматизації, аналітики даних та штучного інтелекту актуалізував необхідність переосмислення теорії та методології аудиту, оподаткування і контролю. Майданчиком для фахового діалогу, узагальнення наукових напрацювань та обміну практичним досвідом із залученням широкої міжнародної спільноти науковців і практиків у цій сфері стала Перша міжнародна науково-дискусійна платформа “Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія”, яку провели під організаційним супроводом Міністерства освіти і науки України, Західноукраїнського національного університету, факультету фінансів та обліку, кафедри аудиту, ТОВ “Фінансова компанія “Магнат”, ТОВ “Тер Аудит”, групи компаній “MGI PSP Audit”.

Захід, приурочений до 60-річчя Західноукраїнського національного університету, організували в його стінах у змішаному

форматі. Участь у роботі платформи взяли понад 150 осіб із України, Німеччини, Аргентини, Іспанії, Італії, Великої Британії, Молдови, Польщі, Малайзії та Франції, зокрема керівники підприємств, установ і організацій, випускники та колишні науковці ЗУНУ, які успішно реалізували себе у провідних університетах світу, а також у сфері обліку, оподаткування та міжнародного аудиту.

Обговорення актуальних проблем та шляхів їх вирішення здійснювали за такими напрямками: інноваційні підходи до оподаткування фізичних і юридичних осіб; аудит в Україні: виклики, можливості та перспективи; інструменти протидії шахрайству в системі фінансової безпеки підприємства; аудиторська діяльність в умовах технологічної революції 6.0; аудит в системі інклюзивної економіки: можливості та обмеження.

Під час роботи платформи з доповідями виступили: Оксана Десятнюк, д.е.н., професор, ректор ЗУНУ; Уляна Коруц, д.ю.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародні зв'язки) ЗУНУ; Андрій Кізима, к.е.н., доцент, декан факультету фінансів та обліку ЗУНУ; Оксана Бродовська, д.е.н., заслужена працівниця освіти і науки України, прези-

дентка ТОВ “Фінансова компанія “Магнат”, Георгій Аворнік, д.ю.н., професор, ректор Університету політичних і економічних європейських знань “К. СТЕРЕ” (Молдова); Олена Ніфатова, д.е.н., професор-дослідник, Університет Барселони (Іспанія); Ваня Вельброк, д.е.н., професор, Університет прикладних наук (Німеччина); Наталія Гавкалова, д.е.н., професор, Університет “Варшавська політехніка” (Польща); Оксана Адамик, к.е.н., доцент, Університет Лафборо (Велика Британія); Надія Панасюк, д.е.н., генеральний директор Інституту підвищення кваліфікації “CS Group” “СІ ЕС ГРУП” (Італія); Петро Левчик, старший податковий асистент аудиторської компанії “BDO AG” (Німеччина); Юрій Іванечко, к.е.н., старший викладач кафедри аудиту, “Кращий бухгалтер України 2016” (Україна); Неля Проскуріна, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Запорізького національного університету, сертифікований аудитор (Україна); Михайло Сагайдак, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (Україна); Михайло Лучко, д.е.н., професор, директор – ключовий партнер ТОВ “Тер Аудит”, сертифікований аудитор (Україна); Ірина Щирба, к.е.н., доцент, науковий співробітник кафедри банківської справи, бухгалтерського обліку та фінансів Бізнес-школи Ноттінгемського університету, сертифікований аудитор (Велика Британія); Дмитро Сушко, к.е.н., доцент, аудитор, судовий експерт, керуючий партнер компанії “MGI PSP Audit”, член Ради Аудиторської палати України, член законотворчих комісій з питань забезпечення аудиторської діяльності в Україні (Україна); Ваня Деміч, кримінальний психолог, поліграфолог, спеціаліст із протидії шахрайству та недоброчесних практик (Аргентина); Олена Сохацька, д.е.н., про-

фесор, професор кафедри міжнародних економічних відносин ЗУНУ, фахівець із міжнародних біржових та інвестиційних ринків (Україна); Оксана Черешнюк, к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту ЗУНУ, фахівець із цифрового аудиту (Україна); Олена Птащенко, д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики та інформатики ЗУНУ (Україна); Аліна Жуковська, д.е.н., професор, професор кафедри аудиту ЗУНУ (Україна); Вадим Шухманн, здобувач ступеня доктора філософії кафедри економічної кібернетики та інформатики ЗУНУ (Україна).

Модерувала захід Валентина Панасюк, д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри аудиту ЗУНУ, заслужений працівник освіти України, академік Академії економічних наук України, дійсний член Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України.

Наукові та практичні дискусії, які відбувалися в межах платформи, засвідчили, що технологічна революція 6.0 та стрімке впровадження цифрових технологій у всі сфери та галузі національної економіки формують нові вимоги до методології обліку, оподаткування, контролю та аудиту, а також до змісту та якості підготовки фахівців для цих сфер. За підсумками заходу ідентифіковано перелік проблем і сформовано пропозиції для їхнього вирішення.

У площині використання інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі та забезпечення якості підготовки фахівців у сфері обліку, оподаткування, контролю та аудиту виокремлено такі проблемні аспекти:

- фрагментарність вимог у стандартах/нормативних документах щодо компетентностей і результатів навчання, пов'язаних із використанням ШІ, зокрема чіткого розмежування ролі людини та ШІ;
- непрозорість механізмів генерації та верифікації текстів ШІ (“black box”), що ускладнює забезпечення доброчеснос-

ті та коректності оцінювання результатів навчання/досліджень;

- невизначеність і неоднаковість обмежень та правил використання ШІ в освітній і науковій діяльності, ризики несистемних підходів і втрати конкурентоспроможності;
- недостатня деталізація етичних норм залучення нейромереж і процедур маркування/підтвердження авторства, що створює ризики порушення академічної доброчесності;
- ризики технологічної залежності від іноземних платформ та загрози захисту персональних даних здобувачів освіти; брак інституційної інфраструктури для апробації вітчизняних LLM-рішень.

З метою вироблення ефективних підходів до інтеграції інструментів штучного інтелекту в освітній процес і забезпечення якості підготовки фахівців у сфері обліку, оподаткування, контролю та аудиту учасники платформи акцентували увагу на необхідності оновлення відповідних освітніх методик і організаційних механізмів, підходів до забезпечення якості, а також запропонували Міністерству освіти і науки України і Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти вжити такі заходи:

- у нормативних документах і під час розробки стандартів за новими спеціальностями врахувати перелік відповідних компетентностей і програмних результатів навчання щодо чіткого розмежування ролі людини (науковця, здобувача вищої освіти усіх рівнів) як генератора нових ідей та технічної підтримки ШІ (зменшення часу на проведення досліджень, отримання узагальнень, трендів, обробки Big Data);
- започаткувати в Україні дослідження алгоритму вироблення текстів ШІ на запит науковців та інших учасників ринку. Проблема активно дискутується у Європі, де

цей процес назвали “black box”, оскільки система розпізнавання текстів людини і ШІ не є прозорою та стабільною;

- регламентувати обмеження використання ШІ в освітній та науковій діяльності, оскільки у Великій Британії, Іспанії, Італії це призвело до відставання в процесах технологічної революції 6.0 від США;
- доповнити й розширити рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти нормами етичного залучення нейромереж. Зокрема, передбачити порядок маркування та підтвердження авторства під час роботи з ШІ в наукових працях. Це гарантує академічну доброчесність, перетворюючи цифрові інструменти на відкритий допоміжний ресурс;
- створити пілотні “центри компетенцій ШІ” на базі провідних закладів вищої освіти для апробації вітчизняних освітніх LLM-моделей. Це допоможе уникнути технологічної залежності від іноземних платформ та забезпечить захист персональних даних українських здобувачів освіти. Західноукраїнський національний університет висловлює готовність стати одним із ключових майданчиків для реалізації цього проєкту.

Однією з найактивніших і наймасштабніших за кількістю залучених учасників була дискусія щодо проблем аудиту в Україні, зокрема виокремлення та систематизації не лише викликів, а й можливостей і перспектив підготовки фахівців та удосконалення сфери діяльності. У цьому контексті, з огляду на трансформацію аудиторської професії та зростання вимог до її науково-методологічного забезпечення й кадрового потенціалу, ідентифіковано низку системних проблем, що потребують реагування на рівні Міністерства освіти і науки України та

Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, зокрема:

- недостатня інституціоналізація аудиту як міждисциплінарного наукового напрямку (управлінський, соціальний, етичний виміри), що звужує поле досліджень і модернізацію змісту підготовки;
- брак цільового фінансування наукових і прикладних досліджень із аудиту, зокрема орієнтованих на оцінювання наслідків управлінських рішень, ризиків, процесів і результатів діяльності;
- наявність компетентнісних розривів у професії (кібербезпека, управління даними, ESG-звітність, IT-контролі, прогнозна інформація, цифрові інструменти аудиту) та недостатня системність підвищення кваліфікації;
- нечіткість підходів до доказовості формування аудиторських компетентностей в освітніх програмах: результати навчання, логіка досягнення, інструменти оцінювання;
- недостатня інтеграція аудиту в управлінські та економічні програми через прикладні модулі (контроль/комплаєнс, ризики, аудит процесів/ефективності, аудит ІС і даних, етика та відповідальність);
- обмежені механізми оцінювання цінності прикладної підготовки (частка завдань із реальних кейсів, залучення зовнішніх фахівців, використання сучасних інструментів для роботи з даними).

З огляду на окреслені проблемні аспекти та з метою посилення інституційного й методичного забезпечення розвитку аудиту, усунення компетентнісних розривів і підвищення якості підготовки фахівців, учасники платформи сформулювали пропозиції для ключових стейкхолдерів. Зокрема, запропоновано:

1) для Міністерства освіти і науки України:

- визнати аудит перспективним міждисциплінарним науковим напрямом галу-

зі D “Бізнес, адміністрування та право”, що поєднує управлінську, соціальну й етичну складові оцінювання діяльності організацій;

- запровадити фінансування наукових і прикладних досліджень із аудиту в межах державних і міжнародних програм, орієтуючи їх на відображення у висновках аудитора оцінювання наслідків управлінських рішень; діагностування ризиків і недоліків у процесах та робочому середовищі організацій; вимірювання результатів діяльності (ефективність, якість, підзвітність і фінансова безпека);
- ініціювати формування навчально-методичної програми підвищення кваліфікації аудиторів та інспекторів у сферах кібербезпеки, управління даними, ESG-звітності, IT-контролів, прогносної інформації та цифрових інструментів аудиту, з метою усунення компетентнісних розривів та адаптації професії до вимог цифрової економіки.

2) для Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти:

- чітко сформулювати вимоги до доказовості формування аудиторських компетентностей щодо наявності в освітній програмі чітко описаних результатів навчання з аудиту, логіки їх досягнення та інструментів оцінювання;
- рекомендувати ЗВО забезпечувати інтеграцію аудиту в управлінські й економічні програми через прикладні модулі, а саме: внутрішній контроль і комплаєнс, управління ризиками, аудит процесів, аудит ефективності, аудит інформаційних систем і даних, а також етичні стандарти та професійну відповідальність аудитора;
- використовувати спосіб перевірки цінності практичного навчання експертів з аудиту, розглядаючи такі додаткові

моменти, як частка завдань, що базуються на практиці, допомога зовнішніх спеціалістів, а також використання прихованих елементів аудиту та нових програмних інструментів для вивчення, відображення та підтримки якості даних.

У площині удосконалення державного аудиту як інструменту підзвітності та результативного управління публічними ресурсами за результатами дискусій ідентифіковано низку проблемних аспектів, що потребують уваги та реагування з боку Державної аудиторської служби України, зокрема:

- недостатній рівень оцінювання інклюзивності державних програм і послуг у фокусі державного аудиту (доступність, рівність можливостей, недискримінація, безбар'єрність);
- фрагментарне врахування ІТ- та кіберризиків у плануванні й виконанні контрольних процедур та у моделі аудиторського ризику;
- відсутність чітко врегульованих правил застосування ШІ та цифрових сервісів у роботі державних аудиторів із погляду конфіденційності: ризику витоку даних, відсутність єдиного внутрішнього порядку, вимог до знеособлення/мінімізації даних і використання безпечних середовищ;
- надмірна вага формального контролю, порівняно з оцінкою результатів, стратегічної цінності та соціального ефекту державних програм і послуг.

З огляду на ідентифіковані проблемні аспекти та з метою підвищення результативності державного аудиту, посилення його соціальної спрямованості й адаптації контрольних процедур до викликів цифрового середовища учасники платформи сформулювали такі пропозиції для Державної аудиторської служби України:

- запровадити підхід до державного аудиту, орієнтований на оцінювання інклюзивності державних програм і публічних по-

слуг (доступність, рівність можливостей, недискримінація, безбар'єрність) як складову оцінки соціальної результативності та відповідальності публічного сектору;

- забезпечити системне врахування ІТ- та кіберризиків у плануванні й виконанні контрольних заходів шляхом поєднання управлінських, методологічних і технологічних рішень; передбачити обов'язковий аналіз цифрового середовища у моделі аудиторського ризику на етапі планування та закріпити оцінювання кіберризиків у методології як компонент ризиків суттєвого викривлення, що підвищить спроможність раннього виявлення шахрайства, маніпуляцій і технічних викривлень;
- унормувати використання цифрових інструментів і сервісів на основі штучного інтелекту в роботі державних аудиторів із дотриманням вимог конфіденційності та захисту інформації; затвердити внутрішній порядок роботи з ШІ та цифровими сервісами, який визначатиме: перелік інформації, забороненої до завантаження у зовнішні інструменти (первинні документи, реєстри, договори, персональні дані, комерційна/службова таємниця, унікальні ідентифікатори, внутрішні комунікації тощо); обов'язкові правила знеособлення та мінімізації даних (видалення/заміна ідентифікаційних ознак: ПІБ, адрес, реквізитів, номерів договорів, геолокацій, дат та інших специфічних деталей) і вимоги застосування лише безпечних середовищ; допустимі напрями використання ШІ (підготовка шаблонів, прикладів, навчальних матеріалів, елементів автоматизації для методичних рекомендацій, презентацій, аналітичних довідок і комунікаційних матеріалів) за умови вбудованих контрольних процедур;

– посилити результаоорієнтований підхід у державному аудиті, зосередивши увагу на оцінюванні результатів, стратегічної цінності та соціального ефекту державних програм і послуг із одночасним зменшенням питомої ваги формального контролю, що узгоджується із завданнями модернізації публічного управління та потребами післявоєнного відновлення.

У площині забезпечення суспільної довіри до аудиторської професії та підвищення результативності нагляду за якістю аудиторської діяльності за результатами дискусій ідентифіковано низку проблемних аспектів, що потребують реагування з боку органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, зокрема:

- недостатньо результативні підходи до оцінювання якості аудиту; потреба переходу до аналізу логіки професійного судження та типових помилок судження;
- нерівномірність впровадження систем управління якістю аудиту та цифрових платформ документування (прозорість процесу, контроль версій, стандартизація);
- брак узгоджених методичних орієнтирів для зон високої аудиторської невизначеності (ІТ-контролі, кіберризика, безперервність діяльності, складні оцінки, ESG, прогнозна інформація, цифрові дані тощо);
- відсутність чітких рамок використання цифрових технологій і ШІ в аудиті (межі алгоритмічної підтримки, обов'язкова верифікація, відповідальність аудитора);
- ризики розкриття конфіденційної інформації у публічних матеріалах під час використання цифрових інструментів/ШІ; потреба у переліку заборонених даних, правилах знеособлення та призначенні відповідальних за контроль.

З огляду на ідентифіковані проблемні аспекти та з метою підвищення результативності нагляду за якістю аудиторських послуг в умовах цифрової трансформації учасники платформи сформулювали такі пропозиції для органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю:

- удосконалити підходи до оцінювання якості аудиту шляхом переходу від переважно формальних критеріїв до аналізу логіки формування професійного судження аудитора у взаємозв'язку з ідентифікованими ризиками суттєвого викривлення, обраними процедурами, отриманими доказами та сформованою аудиторською думкою; у методології оцінювання передбачити критерії пропорційності, релевантності, когерентності та класифікацію типових помилок професійного судження;
- стимулювати впровадження систем управління якістю аудиту та цифрових платформ документування, що забезпечують прозорість аудиторського процесу, контроль версій, стандартизацію методичного інструментарію та зниження рівня формалізму;
- ініціювати розроблення методичних рекомендацій щодо зон високої аудиторської невизначеності (ІТ-контролі, кіберризика, безперервність діяльності, складні оцінки та модельні припущення, сфери професійного судження, нефінансова (ESG) звітність, прогнозна інформація, цифрові дані, регуляторні невизначеності) з метою формування узгодженої методичної рамки для ринку та підвищення порівнюваності й довіри до аудиторських висновків;
- встановити чіткі рамки використання цифрових технологій і штучного інтелекту в аудиті, визначивши допустимі сфери застосування, межі алгоритмічної підтримки та недопустимість підмі-

ни професійного судження машинними моделями; передбачити обов'язкову верифікацію результатів, обмеження автономності алгоритмів і закріплення персональної відповідальності аудитора за незалежну професійну думку;

- унормувати використання цифрових інструментів і ШІ під час підготовки публічних матеріалів (методичних рекомендацій, презентацій, кейсів, навчальних прикладів) шляхом визначення: переліку даних, заборонених до завантаження у зовнішні сервіси; обов'язкових правил знеособлення та мінімізації даних; процедур попереднього контролю та погодження публікацій із призначенням відповідальних осіб.

Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме формуванню сучасної культури аудиту та підзвітності, підвищенню якості управлінських рішень і ефективності використання ресурсів у публічному та приватному секторах, а також посиленню довіри до інституцій в умовах війни, післявоєнного відновлення та євроінтеграції.

У сукупності зазначені кроки забезпечать підвищення якості аудиту та модернізацію підходів нагляду відповідно до реального рівня цифровізації економіки.

На міжнародному ринку аудиторських послуг простежується стійка тенденція до посилення уваги до інвестиційних ризиків, що зумовлює залучення аудиторськими фірмами інвестиційних консультантів та інституціоналізацію відповідних функцій у вигляді спеціалізованих підрозділів. Такий підхід має подвійне призначення: з одного боку – розширення (диверсифікацію) портфеля професійних послуг, з іншого – вихід на суміжні сегменти консультування, які традиційно перебувають поза сферою діяльності аудитора.

В Україні відповідна інфраструктура та кадрове забезпечення залишаються недо-

статньо розвиненими. У системі вищої освіти підготовка інвестиційних консультантів, здатних здійснювати комплексне консультування клієнтів щодо перспектив розвитку й життєздатності бізнесу, має фрагментарний характер і не набула системного поширення. Паралельно з цим не сформовано повноцінних організованих біржових ринків акцій і боргових інструментів, а обмежена кількість публічних акціонерних товариств здійснює лістинг на іноземних біржах. Унаслідок слабого внутрішнього механізму ринкового ціноутворення в Україні зберігаються передумови до цінової асиметрії, що потенційно створює можливості придбання ефективних активів за заниженими цінами зовнішніми інвесторами.

У контексті розширення предметного поля аудиторської діяльності в умовах технологічної революції 6.0 та з урахуванням трансформації ринку професійних послуг учасниками платформи сформульовано такі пропозиції для Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти:

- забезпечити чітке розмежування методологічних підходів до професійної підготовки аудиторів та інвестиційних аналітиків (радників, консультантів), враховуючи специфічні вимоги до їхніх компетенцій і сфер професійної відповідальності;
- розвивати організовані біржові ринки ключових активів з метою підвищення їхньої капіталізації та забезпечення прозорого ціноутворення, що є особливо актуальним у контексті європейської інтеграції. Для реалізації цього завдання Міністерству освіти і науки України необхідно вибудувати системну міжвідомчу взаємодію з НКЦПФР. З метою запуску та сталого розвитку таких ринків МОН України та НАЗЯВО у партнерстві з НКЦПФР мають забез-

- печити оновлення підготовки фахівців і формування базових компетентностей, необхідних для функціонування інфраструктури ринку капіталу та біржової торгівлі. Зазначену роботу доцільно реалізувати через розроблення та актуалізацію стандартів вищої освіти за спеціальностями D1 “Облік і оподаткування”, D2 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок” та С1 “Економіка та міжнародні економічні відносини”. За відсутності належної кадрової бази Україна й надалі відчуватиме дефіцит інвестиційних ресурсів для впровадження військових інновацій у період війни та для масштабування інструментів технологічної революції 6.0 у процесі повоєнної відбудови;
- розробити та впровадити міждисциплінарні магістерські програми в системі вищої освіти, що поєднують теоретичну базу аудиту з прикладними інструментами інвестиційного аналізу та консультування;
  - сприяти створенню єдиного освітньо-професійного простору через партнерство закладів вищої освіти та сертифікаційних центрів для підготовки кадрів нового покоління.
  - У площині розвитку інклюзивного аудиту як інструменту забезпечення безбар’єрності та людиноцентричних підходів у діяльності організацій за результатами дискусій ідентифіковано низку системних проблем, що стримують його методологічне оформлення, інституційне впровадження та інтеграцію в освітню підготовку, зокрема:
    - недостатня пріоритизація тематики інклюзивного аудиту в державній підтримці досліджень у контексті безбар’єрності до 2030 року та людиноцентричних підходів;
    - дефіцит розробленої методології: відсутність чітких критеріїв доступності, інструментів збору даних і оцінки ризиків, що ускладнює проведення інклюзивного аудиту;
    - недостатнє використання ЗВО як середовищ, де інклюзивний аудит може застосовуватися регулярно (інфраструктура/сервіси, комунікації, освітні процеси, системи підтримки);
    - недостатній акцент на інклюзивності у процедурах акредитації та брак вимог щодо наявності доказів системної перевірки доступності просторів/послуг/цифрових інструментів;
    - нестача аналітичних індикаторів оцінювання інклюзивності як компонента якості освіти та механізмів відстеження динаміки усунення бар’єрів;
    - недостатня інтеграція поняття інклюзивного аудиту в зміст ОП галузі D як системної перевірки доступності для максимально широкого кола стейкхолдерів.
- За результатами наукової дискусії щодо можливостей і обмежень інклюзивного аудиту учасниками платформи сформульовано такі пропозиції:
- 1) для Міністерства освіти і науки України:
    - включити проблематику інклюзивного аудиту до пріоритетних тематичних напрямів державної підтримки наукових досліджень у контексті реалізації Національної стратегії безбар’єрності до 2030 року, розвитку людиноцентричних підходів до економічних процесів під час війни та повоєнного відновлення економіки;
    - стимулювати міждисциплінарні дослідження методології інклюзивного аудиту та безбар’єрності шляхом розроблення критеріїв доступності, впровадження методів збору даних (тестування, опитування, спостереження), а

також створення інструментів для оцінки ризиків і планування дій;

- розглядати заклади вищої освіти як платформи формування інклюзивних практик, де інклюзивний аудит застосовується як регулярний управлінський інструмент, а саме аудит доступності інфраструктури та сервісів; аудит комунікації (сайтів, оголошень, правил); аудит освітніх процесів (оцінювання, практика, стажування) та аудит систем підтримки здобувачів освіти з різними потребами;
- ініціювати співпрацю між освітніми закладами, роботодавцями та громадськими організаціями для впровадження інклюзивного аудиту шляхом пілотних перевірок простору, розробки стандартних чек-листів, навчання персоналу та спостереження за усуненням перешкод.

2) для Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти:

- посилити акцент на інклюзивності під час акредитаційних процедур через оцінювання практик інклюзивного аудиту: наявність доказів системної перевірки доступності та “дружності” просторів, послуг, подій, цифрових продуктів і організаційних процедур для максимально широкого кола користувачів;
- враховувати результати навчання у сфері інклюзивного аудиту, зокрема вміння ідентифікувати бар’єри, тестувати доступність сервісів і просторів, а також застосовувати принципи універсального дизайну для підготовки рекомендацій щодо їх покращення;
- розглядати інклюзію як фундамент академічної культури через впровадження недискримінаційних практик, безпечної комунікації та доступного оцінювання. Водночас інклюзивний аудит має стати

інструментом, що підтверджує реальне дотримання цих принципів на практиці;

- розробити аналітичні індикатори оцінювання інклюзивності як частини якості освіти (доступність інфраструктури й цифрових сервісів, альтернативні формати матеріалів, рівність доступу до практик, ефективність підтримки) та враховувати динаміку усунення бар’єрів за результатами інклюзивного аудиту;
- оновити зміст освітніх програм галузі D “Бізнес, адміністрування та право” шляхом включення нового поняття інклюзивного аудиту як системної перевірки простору, послуги чи продукту на предмет доступності для максимально широкого кола стейкхолдерів, зокрема осіб з інвалідністю, осіб похилого віку, осіб з малолітніми дітьми, а також тих, хто має тимчасову недієздатність, іноземних громадян, а також користувачів інформаційних послуг із різним рівнем цифрових навичок.

Реалізація зазначених рекомендацій дасть змогу посилити роль системи забезпечення якості вищої освіти як механізму розвитку професійних стандартів аудиту, підвищення практичної підготовки випускників і зміцнення підзвітності та доброчесності в управлінні.

Аналітичну записку підготували:

д.е.н., професор Оксана ДЕСЯТНЮК

д.ю.н., професор Уляна КОРУЦ

д.е.н., професор Валентина ПАНАСЮК

д.е.н., професор Олена СОХАЦЬКА

д.е.н., професор Олена ПТАЩЕНКО

д.е.н., професор Аліна ЖУКОВСЬКА

к.е.н., доцент Оксана ЧЕРЕШНЮК

здобувач ступеня

доктора філософії

Вадим ШУХМАНН